

Sygn. akt I ACa 264/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Lucyna Świdarska-Pilis
Sędziowie :	SA Barbara Owczarek (spr.) SA Joanna Kurpierz
Protokolant :	Justyna Wnuk

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. Z. i G. Z.

przeciwko (...)Spółdzielni Mieszkaniowej w K.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 grudnia 2012 r., sygn. akt II C 521/12

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. w ten sposób, że powództwo oddała,

b) w punkcie 3. w ten sposób, że nie obciąża powodów kosztami procesu,

c) w punkcie 4. przez jego uchylenie;

2) nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 264/13

UZASADNIENIE

Powód A. Z. domagał się zobowiązania pozwanej (...)Spółdzielni Mieszkaniowej w K. ustanowienia na swoją rzecz odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku przy ul. (...) w K. wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej.

Wniósł również o ustalenie, że nie jest zobowiązany do zapłaty należności z tytułu nakładów koniecznych, rozliczenia kaucji, wkładu budowlanego i nakładów koniecznych oraz zasądzenia od strony pozwanej kosztów procesu.

Pozwana (...)Spółdzielnia Mieszkaniowa w K. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 6 października 2009r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

W wyniku apelacji powoda i po wystąpieniu przez Sąd Apelacyjny do Trybunału Konstytucyjnego i rozstrzygnięciu pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny o zgodność art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych z art. 64 ust. 1 Konstytucji, który mógł stanowić podstawę prawną żądania powoda, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 24 maja 2012r. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że wyrokiem z dnia 14 lutego 2012r., sygn. akt P 17/10 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepis art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim przyznaje najemcy roszczenie o przeniesienie własności lokalu mieszkalnego, który przed nieodpłatnym przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu, jest niezgodny z art. 64 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepis ten w zakresie wskazanym w wyroku Trybunału Konstytucyjnego traci moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, zatem do czasu upływu tego terminu lub wcześniejszej zmiany zaskarżonego przepisu działaniem ustawodawcy, znajduje on zastosowanie i podstawę prawną żądania powoda, określoną nadto przepisem art. 49¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

Sąd Apelacyjny wskazał również na potrzebę zawiadomienia żony powoda o toczącym się postępowaniu i umożliwienie jej przystąpienia do sporu po stronie powodowej.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zobowiązał pozwaną (...)Spółdzielnię Mieszkaniową w K. do złożenia oświadczenia woli następującej treści: (...)Spółdzielnia Mieszkaniowa w K. ustanawia odrębną własność lokalu mieszkalnego nr (...) usytuowanego na (...) piętrze budynku położonego w K. przy ul. (...), o powierzchni użytkowej 42,78m⁽²⁾, składającego się z 2 pokoi, kuchni, łazienki przedpokojem z własnością którego to lokalu związany będzie udział wynoszący 0,0087 części w częściach wspólnych budynku i innych urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali oraz w prawie użytkowania wieczystego działki o łącznej powierzchni 3695m⁽²⁾, dla której Sąd Rejonowy (...)w K.- XI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) oraz przenosi na rzecz powodów A. Z. i G. Z. własność wyżej opisanego lokalu mieszkalnego wraz z wymienionym udziałem w częściach wspólnych budynku i innych urządzeń nie służących do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali oraz w prawie użytkowania wieczystego działki gruntu dla której Sąd Rejonowy (...)w K. - XI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...); umorzył postępowanie w zakresie żądania ustalenia; zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6334 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika powodów i nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 7500 zł tytułem kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 3 sierpnia 1981r. powód otrzymał do zamieszkania lokal mieszkalny nr (...) położony w K. przy ul. (...), o łącznej pow. 42,78 m².

Na podstawie umowy z dnia 6 października 2000r. zawartej pomiędzy Hutą (...) S.A. w K., a (...) Spółdzielnią Mieszkaniową w K., doszło do przekazania nieodpłatnego na rzecz pozwanej własności budynków oraz użytkowania wieczystego gruntu, w tym budynku przy ul. (...).

Uchwałą Nr (...) Zarządu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w K. z dnia 27 marca 2003r. został określony przedmiot odrębnej własności lokali w nieruchomości wspólnej położonej w K. przy ul. (...).

Strona powodowa nie ma zaległości z tytułu opłat za najem zajmowanego przez nią lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...).

W zważaniach Sąd Okręgowy stwierdził, że po przystąpieniu do procesu przez żonę G. Z. podstawę prawną roszczeń powodów stanowił przepis art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tj. Dz. U. z 2003r., Nr 119, poz. 1116 ze zm.), który przez Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 14 lutego 2012r. sygn. P 17/10, został uznany za niezgodny z art. 64 ust 1 Konstytucji.

Wydając to orzeczenie Trybunał Konstytucyjny odroczył utratę mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu na okres 12 miesięcy, od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw.

Sąd Okręgowy w dalszej części uzasadnienia rozważał pod względem prawnym sytuację stosowania prawa, które zostało uznane za niekonstytucyjne, ale nie utraciło mocy obowiązującej.

Sąd wskazał, że aktualnie w zasadzie nie ma już rozbieżności w orzeczeniach Sądu Najwyższego, gdy idzie o stosowanie przez sądy niekonstytucyjnego przepisu, w razie odroczenia utraty jego mocy obowiązującej.

Powolał przy tym uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 12 marca 2003r., sygn. I PZ 157/02, publ. OSNP 2004r., Nr 14, poz. 244, w którym Sąd Najwyższy uznał, że jest związany wyrokami TK także w zakresie, w jakim przesądza on o terminie utraty mocy obowiązującej przez niezgodny z Konstytucją przepis.

Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z 23 stycznia 2004r., sygn. akt III CZP 112/03, publ. Wokanda 2004r., nr 7 - 8, poz. 8.

W sprawie nie były sporne okoliczności istotne dla wydania rozstrzygnięcia, nie było bowiem sporu co do tego, że powodowie spełnili przesłanki z art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

Strona pozwana ponadto swej bezczynności nie kwestionowała. Zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnienie żądania opartego na art. 49¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych było możliwe więc na podstawie art. 48 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych Sąd orzekł jak w punkcie 1 wyroku.

W zakresie żądania ustalenia Sąd umorzył postępowanie, albowiem powodowie żądanie to cofnęli (art. 203 § 1 i 4 k.p.c. w zw. z art. 355 § 1 k.p.c.).

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i 99 k.p.c.

Powyższy wyrok w zakresie punktu 1, 3 i 4 zaskarżyła apelacją pozwana.

Pozwana zarzuciła:

- naruszenie art. 48 ust 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych poprzez jego zastosowanie jako sprzecznego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej,
- naruszenie treści art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez jego błędną wykładnię,

- naruszenie treści art. 5 kodeksu cywilnego poprzez jego nieuwzględnienie tj. przyjęcie, iż w zaistniałej sytuacji nie doszło do nadużycia prawa podmiotowego przez powodów.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę punktu 1 wyroku poprzez oddalenie powództwa, zmianę punktu 3 wyroku poprzez zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów procesu na rzecz strony pozwanej oraz zmianę punktu 4 wyroku przez obciążenie obowiązkiem zwrotu tych kosztów powodów i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego.

W razie nieuwzględnienia powyższych wniosków apelująca wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

W apelacji pozwana podniosła, że nie kwestionuje ustaleń Sądu I instancji w zakresie ustaleń faktycznych, jednakże w jej ocenie, w zaistniałym stanie faktycznym i prawnym zachodzą okoliczności uzasadniające odmowę zastosowania przez Sąd normy treści art. 48 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych jako przepisu sprzecznego z Konstytucją i Sąd pierwszej instancji winien na tej podstawie odmówić zastosowania treści tego artykułu.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja pozwanej musi odnieść skutek, acz z innych, niż wskazane w apelacji, przyczyn.

Podstawę roszczeń powodów stanowił art. 48 ustęp 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003r. Nr 119 poz. 1116 ze zm.), który zobowiązywał spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu na pisemne żądanie najemcy spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który to lokal przed przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej. Najemca był zobowiązany jedynie do dokonania spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu.

W sprawie jest bezspornym, że powodowie spełniali przesłanki z art. 48 ust. 1 powołanej wyżej ustawy i byli uprawnieni do wystąpienia o zawarcie z nimi umowy przeniesienia własności najmowanego przez nich lokalu mieszkalnego.

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2012r., sygn. P 17/10 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003r. Nr 119 poz. 1116 ze zm. z 2004 r. Nr 19, poz. 177 i Nr 63, poz. 591, z 2005 r. Nr 72, poz. 643, Nr 122, poz. 1024, Nr 167, poz. 1398 i Nr 260, poz. 2184, z 2006 r. Nr 165, poz. 1180, z 2007 r. Nr 125, poz. 873, z 2008 r. Nr 235, poz. 1617, z 2009 r. Nr 65, poz. 545, Nr 117, poz. 988, Nr 202, poz. 1550 i Nr 223, poz. 1779, z 2010 r. Nr 207, poz. 1373 oraz z 2011 r. Nr 201, poz. 1180) w zakresie, w jakim przyznaje najemcy roszczenie o przeniesienie własności spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed nieodpłatnym przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej, powiązane wyłącznie z obowiązkiem spłaty zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu (pkt 1 powołanego przepisu), jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepis art. 48 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie wskazanym w wyroku, traci moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy od ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Nr 201, co nastąpiło w dniu 22 lutego 2012r. Tym samym przepis ten utracił moc z upływem 22 lutego 2013r.

Trybunał Konstytucyjny odraczając utratę mocy obowiązującej art. 48 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych miał na uwadze fakt pozostawania nadal w toku wielu postępowań sądowych o przeniesienie własności dawnych mieszkań zakładowych i podkreślił, że zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa nakazuje, aby derogacja przepisów stosowanych przez dłuższy czas i na taką skalę, nie była dla ich adresatów zaskoczeniem.

Trybunał nie zakwestionował samej możliwości uzyskiwania przez najemców prawa własności zajmowanych lokali, ale uzyskiwanie tego prawa bez żadnych świadczeń na rzecz spółdzielni mieszkaniowej.

Trybunał Konstytucyjny wskazał, że dopuszczalne jest określenie cen preferencyjnych dla najemców chcących nabyć na własność lokale zakładowe, jednakże postulował wprowadzenie zmian prawnych i ustanowienia takich przepisów, które ukształtują zgodnie z Konstytucją, możliwość nabycia własności lokali przez najemców, którzy zgłaszali już w spółdzielni takie roszczenie.

Ustawodawca w okresie odroczenia mocy obowiązującej art. 48 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, nie wprowadził żadnych zmian we wskazanej kwestii.

Obecnie nie ma normy prawnej, z której powodowie wywodzili swoje roszczenie.

Zgodnie z art. 316 kpc Sąd wydając wyrok bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Dotyczy to zarówno stanu faktycznego jak i stanu prawnego, a zasada obowiązuje sądy obu instancji.

Sąd odwoławczy jest nie tylko sądem merytorycznym ale i kontrolnym i ma obowiązek brać pod uwagę stan prawny obowiązujący w chwili zamknięcia rozprawy apelacyjnej. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 8 lutego 2006r., II CSK 153/05, LEX nr 192012) w powyższej kwestii.

Zmiana stanu prawnego w chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem Apelacyjnym, polegająca na utracie mocy obowiązującej art. 48 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, skutkować musiała zmianą wyroku i oddaleniem powództwa, na zasadzie art. 386 § 1 kpc.

W tym stanie rzeczy nie zachodzi potrzeba odnoszenia się do zarzutów zawartych w apelacji.

Sąd Apelacyjny skorzystał z możliwości zastosowania wobec powodów art. 102 kpc i postanowił nie obciążać ich kosztami. Mając na uwadze, że w dacie wnoszenia pozwu roszczenie powodów miało oparcie w obowiązujących przepisach i zostało przez Sąd I instancji ostatecznie uwzględnione a utrata mocy obowiązującej przepisu stanowiącego podstawę prawną roszczenia nastąpiła przed Sądem II instancji, zasada słuszności przemawia za nie obciążaniem powodów kosztami.